

Valtakunnallinen toimenpidekokonaisuus: Uusilla kasvualoilla ja rakennemuutoksissa tarvittavan osaamisen vahvistaminen

Toimintalinja: TL 4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen

Erityistavoite: 9.2 Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantaminen

Hallinnonala(t) ja yhteyshenkilö(t): OKM

Ilmari Hyvönen (ilmari.hyvonen@minedu.fi), Petri Haltia (petri.haltia@minedu.fi)

1) Yhteys Eurooppa 2020 -strategian kansalliseen toimeenpano-ohjelmaan, muihin kansallisiin strategi-oihin ja aluekehitykseen sekä Suomen saamiin maakohtaisiin suosituksiin.

Rakennemuutos on Suomessa muuttanut alueiden elinkeinotoimintaa ja kehityskuvaa. Äkilliset rakennemuutokset ovat keskittyneet erityisesti eteläiseen Suomeen. Meneillään oleva kehitys pakottaa Suomen elinkeino- ja ammattirakenteen uudistumaan. Sen myötä osaamisen laadulliset ja määrälliset vaatimukset voivat muuttua hyvinkin nopeasti. Taloudellisen menestyksen jatkuminen vaatii osaamispuheen vahvistamista ja uusia toimintatapoja. Suomi voi kilpailla globaaleilla markkinoilla ainoastaan vahvalla osaamisella, luovuudella ja hyödyntämällä uusia sosiaalisia ja teknologisia innovaatioita. Alueiden älykäs erikoistuminen edellyttää innovaatio- ja koulutus- rakenteilta tiivistä vuorovaikutusta ja eri rahastojen saumatonta yhteistyötä.

Rakennemuutokset ja väestön ikärakenteen kehitys näkyvät vahvasti työmarkkinoilla ja koulutustarpeissa. Työikäisten määrän pienentyessä koulutustarjonnan ja sen oikean mitoituksen merkitys korostuu.

2) Lisäarvo kansalliseen ja rakennerahasto-ohjelman alueelliseen toimintaan. (EU-rahoituksen ja kansallisen rahoituksen rajapinta)

Valtakunnallisten koulutusmallien kehittäminen. Koulutus on keskeinen väline uusien kasvu- ja rakennemuutosalojen kehittämisessä, mutta ratkaisuna on toistaiseksi käytetty lähes yksinomaan tutkintoja. Varsinkin korkeakouluopetuksen kohdalla tämä on usein johtanut epätyytyttäviin ja taloudellisesti kestäättömiin lopputuloksiin.

Tutkintoon johtava koulutus on nähtävä vain yhtenä keinona, jolla korkeakoulut voivat vastata monimuotoisten ja mittavien uudistusten edessä olevien alojen osaamistarpeisiin. Tutkintokoulutus on parhaimmillaankin hidas tapa tuottaa uusia osajia ja sen osuvuus epätarkka aloilla, joiden muutosten suuntaa vasta hahmotellaan. Tutkintoon tähtäävä koulutus on myös erittäin epätarkoituksenmukainen keino tilanteissa, joissa alalle sopivat perusvalmiudet hankkineita tutkinnon suorittaneita on runsaasti työnhakijoina.

Erikoistumiskoulutus on ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistävää koulutusta korkeakoulututkinnon suorittaneille tai vastaavan osaamisen saavuttaneille. Erikoistumiskoulutuksilla luodaan järjestelmällinen mahdollisuus työelämässä jo toimineille henkilöille syventää asiantuntijuutta, suunnata osaamista uudelleen muutoin kuin tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja tukea joustavasti uusien nousevien asiantuntijuusalueiden tarpeita. Erikoistumiskoulutus on uusi koulutusmuoto tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen rinnalla.

Perinteisen täydennyskoulutuksen traditio tuottaa raskaan suunnitteluprosessin vaativia ohjelmia. Uudistuvien alojen osaamisen vahvistamistoimien valikoimaan onkin mielekästä lisätä tutkintojen osista muodostuva työelämäkoulutus, jonka selkein ero tyypilliseen täydennyskoulutukseen on tutkintolähtöisyys. Tutkinnon osista muodostuvissa työelämäkoulutuksissa tarjottavien sisältöjen varanto on korkeakoulujen keskeisintä osaamista, mutta työelämäkoulutuksessa tutkintojen osat ja niiden yhdistelmät, opetusmuodot ja erikseen mittatilaustyönä tuotetut osuudet sovitetaan tavoitteammattien ja -tehtävien mukaan.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen uutta erikoistumiskoulutusta koskevat säädösmuutokset tulivat voimaan vuoden 2015 alusta. Yliopistot ja korkeakoulut voivat hakea valtionavustusta erikoistumiskoulutuksiin ja niiden toteuttamiseen. Jotta erikoistumiskoulutuksista tulee tarkoitettua kaltaisia työelämän tarpeisiin vastaavia kokonaisuuksia joihin myös työelämä sitoutuu, on niiden työelämäkytkentä kuitenkin erityisesti tuettava ja varmistettava. Tämä edellyttää totuttua vahvempaa työelämälähtöisyyttä aina koulutustarpeiden arvioinnista koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Työelämälähtöisiä erikoistumiskoulutuksia on tarpeen suunnitella erityisesti uusien kasvu- ja rakennemuutosalojen tarpeisiin.



Jotta uuden täydennyskoulutusmuodon ja työelämäntoimien erikoistumiskoulutusten kehittäminen jäsentyy hallitusti ja tuottaa kestäväällä tavalla sovellettavia valtakunnallisia ratkaisuja, se on perusteltua kiinnittää erityisesti yhteistyöhön EAKR:n TL 2:n kanssa.

Koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointi. Työelämän muutostilanteisiin on kyettävä vastaamaan nykyistä kohdennetummilla koulutustoimilla. Työmarkkinoilla on meneillään rakennemuutos, jossa ammatit, toimialat ja työn sisältö muuttuvat nopeasti. Työelämässä toimivista aikuisista suurella osalla ei ole sellaisia ammatillisia ja muita valmiuksia, jotka loisivat edellytyksiä saumattomaan ammatin vaihtoon tai työtehtävien mukauttamiseen yrityksen toimintastrategian edellyttämällä tavalla.

Koulutustarpeen ennakoinnin menetelmät ovat kehittyneitä työmarkkinoille tulevan uuden työvoiman osalta, mutta työelämässä jo toimivien ja muiden aikuisten osalta Suomessa ei ole olemassa kansallista ennakoinnin mallia. Aikuiskoulutuksen ennakoinnin kehittäminen on aikaisempaa tärkeämpää aikuiskoulutukseen osoitettavien julkisten resurssien vähentyessä. On oltava välineet, joilla aikuiskoulutusta voidaan kohdentaa nykyistä paremmin työelämän ja yksilöiden tarpeiden mukaisesti.

3) Kuvaus toiminnan konkreettisesta sisällöstä, tavoiteltavista muutoksista ja tuloksista. Yhteys muihin valtakunnallisiin toimenpidekokonaisuuksiin.

Valtakunnallisten koulutusmallien kehittäminen. Kasvu- ja rakennemuutosalojen tarpeisiin syntyy uusi verkostomaisesti toimiva korkeakoulutuksen muoto, jolla voidaan joustavasti räätälöidä korkeakoulujen ydinosaamiseen pohjautuvia koulutustuotteita uusiutuville aloille.

Syntyvän uuden koulutuksen kehittämisehtoja ovat: pureutuminen suoraan kehitettävän muutosalan kysymyksiin ja välitön yhteys korkeakoulujen ydinosaamiseen. Tutkintojen osista muodostuva työelämäkoulutus on selkeä lähtökohta uudelle koulutusmuodolle. Kehittämistyö kiinnittyy erityisesti EAKR:n TL 2:n toteuttamiseen.

Kasvu- ja rakennemuutosaloille syntyy erikoistumiskoulutuksia, jotka vastaavat työelämässä esiin nousseisiin tutkintojen jälkeisiin erikoistumistarpeisiin. Hankkeita syntyy työelämätoimijoiden ja korkeakoulujen yhteistyönä.

Koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointi. Kehitetään koulutus- ja osaamistarpeiden valtakunnallisia aikuis- koulutuksen ennakoinnin menetelmiä ja aikuiskoulutuksen ennakoititiedon hyödyntämistä koulutustarjonnan osuvuuden parantamiseksi.

Toimenpidekokonaisuuden toimenpiteillä tuetaan seuraavien toimintalinjojen tavoitteiden saavuttamista osaa- mista kehittämällä: TL 2 Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen, TL 3 Työllisyyden ja työvoiman liikkuvuuden parantaminen ja TL 5 Sosiaalisen osallisuuden lisääminen ja köyhyyden torjunta.

4) Valtakunnallisen toimenpidekokonaisuuden koordinaatiomekanismit, hallintomalli ja poikkihallinnol- listen toimenpidekokonaisuuksien hallinnonalojen välinen yhteistyö.

Välittävänä toimielimenä toimii Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Hankkeita tuetaan toimeenpanon koordinoi- nissa, verkostoitumisessa ja verkostojen ylläpidossa, tutkimus- ja kehittämistyössä, hallinnoinnissa sekä tulosten arvioinnissa ja levittämisessä. Rahoittava ELY-keskus tukee hankkeita erityisesti toimeenpanon koordinoi- nin ja hallinnollisen ohjauksen osalta. Valtakunnallisten koulutusmallien kehittämisessä erityisen keskeistä on yhteyksien rakentaminen EAKR:n TL 2:n toteuttamiseen (mm. INKA-ohjelma). Sisällöllisen ohjauksen osalta rahoittavan ELY-keskuksen työtä tukevat ohjausryhmä ja opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijat.

5) Toiminnan:

- aikataulu

Valtakunnallisten koulutusmallien kehittä-
minen 2014–2020, koulutus- ja osaamistarpei-
den ennakointi 3 vuotta.

- päävastuulliset organisaatiot

OKM, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

- kustannusarvio (julkinen rahoitus yhteensä €)

9,060 M€